Lauri Leskinen
Johtava Asiantuntija
Kaupan liitto
17.11.2025

KAUPAN LIITON LAUSUNTO HIILIRAJAMEKANISMIN TUOTESIDONNAISTEN PÄÄSTÖJEN LASKENTAMETODOLOGIAA KOSKEVAAN TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUKSEEN

Asia: E 92/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Hiilirajamekanismin tuotesidonnaisten päästöjen laskentametodologiaa koskeva täytäntöönpanoasetus

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua Hiilirajamekanismin tuotesidonnaisten päästöjen laskentametodologiaa koskevassa asiassa. Liitto edustaa Suomen elinkeinoelämän suurinta toimialaa: kaupan alaa. Päivittäis- erikois- auto- ja teknisessä kaupassa työskentelee noin 280,000 ihmistä. Kauppa on elinkeinoelämän suurin toimiala myös bruttokansantuotteella mitattuna. Se muodostaa noin 10 prosenttia Suomen BKT:stä.

Kaupan alan vähähiilisyystyö

Kaupan alan vuonna 2024 päivitetty vähähiilisyystiekartta osoittaa, että kokonaispäästöistä vain noin kaksi prosenttia syntyy toimialan omasta toiminnasta ja lähes 98 % syntyy yritysten arvoketjuissa. Yrityksillä on kuitenkin merkittävä mahdollisuus vaikuttaa arvoketjujensa toimintaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, koska niillä on keskeinen rooli sekä tuotantoketjun hallinnassa että kuluttajarajapinnassa.

Suomalainen kaupan ala on sitoutunut kunnianhimoisiin vastuullisuus- ja vähähiilisyystavoitteisiin, ja alan yritykset ovat jo vuosien ajan asettaneet – ja suurelta osin saavuttaneet – kunnianhimoisia tavoitteita näihin liittyen.

Hiilirajamekanismi

Hiilirajamekanismin täytäntöönpano ei ole sujunut kaupan alan yritysten näkökulmasta hyvin. Alkuperäiset täytäntöönpanoasetukset olivat selkeästi ylimitoitettuja ja ovatkin muuttuneet mm. Omnibus- hankkeen seurauksena. Mekanismin raportointiväline on saatu varsin myöhään, ja se sisälsi aluksi runsaasti yrityksiä kohtuuttomasti työllistäviä virheitä.

Kun tosiasiallisia päästöjä ei voida määrittää asianmukaisesti, määritetään päästöt oletusarvojen perusteella. Komissio on valinnut oletusarvojen määrittämiseen konservatiivisen lähestymistavan eli valinnut metodologiaa määrittäessä useissa tapauksissa sen menetelmän, jolla päästöt ovat korkeammat. Komissio perustelee tätä valintaa sillä, että CBAM-asetuksen mukaan CBAM-velvollisille tulee olla kannuste raportoida toteutuneet päästöt.

Vuonna 2025 siirtymäkauden lopussa noin puolet yli 50 tonnia vuosittain tuovista CBAM-velvollisista oli raportoinut toteutuneet päästöarvot. Ottaen huomioon, että monella CBAM-velvollisella on haasteita toteutuneiden päästötietojen saamisessa kolmansien maiden laitoksilta, oletusarvot tulevat todennäköisesti olemaan keskeisessä asemassa.

Siirtymäaikana todellisten päästötietojen saaminen EU:n ulkopuolisista tuotantolaitoksista on ollut vaikeaa. Monet kehittyneemmät teräslaadut sisältävät useita jalostusvaiheita.

CN-koodi (tuote-)kohtaisia benchmark arvoja (huomioituna ilmaisjaon poistumiskerroin) ei ole vielä saatu edes viitteenomaisesti käyttöön. Teräksen tuojilla on ollut tuotteita laivattuna jo useamman kuukauden ja niihin kohdistuvista CBAM-maksuista 1.1.2026 alkaen ei ole mitään tietoa. Tuotteiden hinnoittelu asiakkaalle on mahdotonta ja tämä saattaa aiheuttaa merkittäviä tappioita tuojille. Kyseinen epäselvyys vaikuttaa jo tuontia harjoittavien yritysten haluun tuoda tuotteita yleensäkään ja siten saattaa aiheuttaa tiettyjen tuotteiden saatavuusongelmia ja toisaalta merkittäviä hinnannousuja EU:n alueella toimivien tuottajien taholta.

CBAM nähdään merkittäväksi haasteeksi globaalisti toimiville yrityksille, joiden lopputuotteet ohjautuvat merkittävissä määrin EU:n ulkopuolelle. Tyypillisesti EU:n ulkopuoliset kilpailijat eivät kohtaa valmistuksessaan vastaavaa hiilen hinnoittelua. Päästöoikeuksien ilmaisjaon poistuminen ja CBAM:in käyttöönotto ilman korvaavaa suojaa tai vientiin liittyvää hyvitysjärjestelmää EU:n ulkopuoliselle viennille asettaa siten EU:sta viedyt tuotteet epäedulliseen kilpailuasetelmaan. (AFRY 5/2025)

Kaupan liiton kanta

EU:n asettamat tuontitullit ja muut suojamekanismit vaikuttavat kohonneina kustannuksina suoraan suomalaisten yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn vietäessä EU:n ulkopuolelle.

On tärkeää, että EU:n asettamat suojatullit tai muut -mekanismit (esim. polkumyyntitullit vs. CBAM) eivät sekoitu keskenään ja vääristä siten tuontimarkkinoita. Uhkana on myös, että ne ylimitoitettuina aiheuttavat eurooppalaisen tuotannon siirtymistä Aasiaan tai Amerikkaan lähemmäs markkinoita.

Kun hiilirajamekanismi tulee selvästi vaikeuttamaan ja kallistamaan teräksen tuontia, aiheuttaa se teräksen esikäsittelyn ja alavirran tuotteiden tuotannon siirtymistä EU:n ulkopuolelle. Tämä tulee vaarantamaan myös suomalaisen koneenrakentamisen ekosysteemin olemassaolon. Tämän suuntaisia kyselyitä ovat terästä maahantuovat yritykset jo suurilta konepajayhtiöiltä saaneet.

Oletusarvojen käyttö on ollut sangen yleistä. Esityksessä jo konservatiivisten oletusarvojen nostaminen vielä 30 prosentilla tekee tuonnin ilman verifioituja todellisia päästötietoja käytännöllisesti katsoen taloudellisesti mahdottomaksi.

Hiilirajamekanismin tuleekin sisältää vientihyvityksen mekanismi, jolla Suomeen tuotavien mekanismin alaisten tuotteista maksettuja päästömaksuja voidaan hyvittää niitä maasta pois vietäessä.

On kohtuutonta, että vuoden 2026 alusta voimaantuleva lainsäädäntö ei vieläkään kykene antamaan perusteita lainsäädännön aiheuttamista, kohoavista kustannuksista. Terästuotteiden pitkät toimitus- ja kuljetusajat ovat edellyttäneet vuoden 2026 alusta maahantuotavien tuotteiden tilaamisen jopa vuosi ennen

maahantuontia ilman, että kaikkia hintoihin vaikuttavia tulleja tai muita maksuja on ollut tiedossa.

Hiilirajamekanismi nykyisellään vaikuttaa kiireessä valmistellulta ja toimeenpannulta. Asetukset, tarvittavat tietojärjestelmät ja laskentamenetelmät aiheuttavat keskeneräisyydessään ylimääräistä hallinnollista työtä yrityksille sekä saattavat aiheuttaa taloudellisia tappioita ainakin alkuvaiheessa. Yritykset eivät tällä hetkellä tiedä mekanismin aiheuttamaa kustannusvaikutusta vuoden 2026 alusta.

Kiire ja mekanismin epäselvyys ovat saattaneet myös aiheuttaa toimeenpanon aikataulujen eriytymistä jäsenmaiden kesken. Suomalaisten yritysten kilpailukyvylle on tärkeää, että Unionin lainsäädäntö toimeenpannaan kaikissa jäsenmaissa samalla tavalla ja samassa aikataulussa. Unionin lainsäädännön toimeenpanossa Suomessa olisi vältettävä toimeenpanoa kiristävää kansallista lainsäädäntöä.

Kaupan liitto katsoo, että hiilirajamekanismin täytäntöönpanoa olisi lykättävä, minimissään ainakin vuodella. Mekanismi tulee vaikuttamaan laajasti maahantuontialan yrityksiin sekä mekanismin alaisia tuotteita käyttävään teollisuuteen. On selvää, että mekanismin täytäntöönpanoa pitäisi edeltää kunnollinen vaikutuksenarviointi.

Mekanismin mahdolliseen laajentamiseen koskemaan nykyisen soveltamisalan tuotteiden alavirtaa tai kokonaan uusia tuotteita on suhtauduttava varovaisesti ja sen vaikutukset on selvitettävä perusteellisesti ennen mahdollista laajentamista. Nykyinen CBAM on valitettavan räikeä esimerkki puutteellisesti valmistellusta lainsäädännöstä, joka on tuonut huomattavan paljon lisäraportointivaatimuksia ilman toimivia raportointijärjestelmiä tai maksujen laskentaperusteita.

Kunnioittavasti,

Lauri Leskinen
Johtava Asiantuntija
Kaupan liitto
+358 440 911 067
lauri.leskinen@tekninen.fi